

Két évtized után...

...kissé meghatottan vettem újra kézbe a Meteor 1971. évi első évfolyamának puha borítójú, vékony füzetzeit. Tudományos és ismeretterjesztő sajtónk történetében páratlanul áll, hogy egy tisztán amatőr-csillagászati folyóirat elérje a 21. évfolyamát. Számomra pedig személyesen is örömet jelent, hogy ezt a folyóiratot "saját gyermekemnek" tekinthetem.

Nem is tagadom, hogy egy rendszeresen megjelenő, az észlelők számára kiadott folyóirat gondolata — amelyet 1970 tavaszán fogalmaztam meg — nem volt túlságosan eredeti, akárcsak a címválasztás, mely a TIT Csillagászati Szakosztályának 1951—55 között kiadott, nagyon színvonalas belső tájékoztatóját idézte. Példaképpül elsősorban a német amatőr értesítője, a VdS Nachrichtenblatt, a müncheni Blick ins All és az USA-ban megjelenő The Strolling Astronomer szolgált. De nem csekély ösztökélést jelentett az, hogy akkoriban már évek óta vidéken (Jósvafőn) dolgozva nagyon is átéreztem a nagyvárosoktól, a tevékeny szakköröktől, Urániáktól távol élő amatőrök igényeit.

Akkortájt szerte az országban legfeljebb ha nyolc—tíz műkedvelő végzett többé-kevésbé rendszeres megfigyelést, főleg változócsillagokról és meteorokról. Bizonyosnak látszott azonban, hogy többen és rendszeresebben végeznének észleléseket, ha azok közlését, feldolgozását is látnák. Igen fontos szempont volt, hogy az érdeklődők útmutatást is kapjanak a különféle észlelésekhez.

Nagyjából ezeket a gondolatokat mondtam el a CSEK VI. országos találkozóján, melyet 1970 nyarán Zalaezerszegen tartottak. Az érdeklődés várakozáson felüli volt, bár meglepetésemre éppen a hazai műkedvelők "apostola", Kulin György volt az, aki nem nagyon lelkesedett a tervért. Főként az aggasztotta, hogy lesz-e elegendő érdeklődő, és

főleg, folyamatosan dolgozó megfigyelő. Én sem számítottam — legalább is az indulásnál — 50—60 előfizetőnél többre. A gondolatot inkább Róka Gedeon karolta fel, akinek szakosztályi titkárként jobb áttekintése volt a gyakorlati feladatokról. (Az igazsághoz tartozik azonban, hogy a megindulást követően éppen Gyurka bácsi vált a Meteor leglelkesebb támogatójává, szervezőjévé és propagandistájává!)

1970 őszén végleg kialakult a Meteor terve, az év utolsó napjaiban pedig a budapesti Urániában megszerveztük az egyes témakörök (Nap, Hold, bolygó, üstökös stb.) adatgyűjtőinek csoportját is. Számmunkra is örvendetes volt, hogy még az első szám megjelenése előtt vagy kétszáz előfizető jelentkezett! Es most húsz éve, 1971 januárjában látott napvilágot a Meteor első száma...

A mai Meteorral összevetve bizony szerény kis füzetkék voltak: gyenge, sárgás papírra, kezdetleges rota technikával sokszorosítva készültek, csak vonalas rajzok közlésére volt mód. Az egyes számok összeállítását egyedül végeztem, a rajzok, ábrák nagy részét is magam gyártottam — nem mindig a legnagyobb grafikai színvonalon... Nem kis munkát jelentett a gyakorlati 6—10 oldalas cikkek és beszámolók kellő rövidítése — alkalmanként maximum fél oldalasra.

Részben ezek az apróbb-nagyobb zökkenők magyarázzák (de nem mentik) azt, hogy egy-egy szám nyomdába adása elég gyakran késett, Gyurka bácsi nem kis bosszúságára. 1973 végén épp ez lett a Meteorral való megváltásom névleges indoka (ekkorra azonban már biztos olvasói körrel, szerzőgárdával és némi tekintéllyel rendelkező orgánummá fejlődött a lap). Nem kis zökkenőket okozott a megjelenésben, hogy a rovatvezetők-től (már akkor is) elég nehéz volt kicsikarni az összegyűjtött anyagokat. Ezért gondolok ma is hálaival a

kevés kivételre, akik kezdettől pontos és jó összeállításokat adtak le: Kancsura Árpádra (Nap), Keszthelyi Sándorra és Mezősi Csabára (meteorok), valamint Nagy Sándorra (váltócsillagok).

A nehézségek, zökkenők ellenére azonban a Meteoroknak sikere volt. A kezdeti 200 előfizető hamar ötszázra nőtt. Az első számok még 16 oldalon jelentek meg, utóbb a terjedelem 20 oldalra bővült. Az első számok megmutatták, hogy a hazai amatőrökben van kedv az észlelőmunka iránt. Amíg korábban (Budapesten kívül) talán ha tíz műkedvelő rendszeres megfigyeléseiről tudtunk, addig már az első számok nyomán az ország minden részéből érkeztek becsatolók. A Meteor első számaiban tűntek fel azok a nevek, akik a következő években (és részben ma is) az észlelőmozgalom meghatározóivá váltak: Keszthelyi Sándor, Kiszél Vilmos, Mezősi Csaba, Papp János, Ujvárosy Antal, Zajácz György és még sokan mások.

Máig is nagy érdeknek tartom, hogy a Meteor tette először ismertté külföldön a magyar amatőrök munkáját. Ezért is választottam címmül a minden nyelven egyértelmű "Meteor"-t. Az egyes számokhoz eléggé bő, angol nyelvű kivonat is tartozott.

Visszatekintve az elmúlt húsz évre, talán nem túlzás, hogy a Meteoroknak jelentős szerepe volt a korábban erősen központosított magyarországi amatőrcsillagász mozgalom decentralizálásában is. Részben azzal, hogy az adatgyűjtők egy része vidéki volt, és ezzel megszűnt az amatőr tevékenység Budapest-centrikussága, részben pedig azzal, hogy példát adott a kisebb helyi csoportosulások, ill. szakmai munkacsoportok kialakítására.

Utólag mindig könnyű bölcsnek lenni, így hát nem is állítom, hogy ezt a szerepet szántam volna a lapnak. Az aktív vidéki amatőrök, csoportok szervezésének szükségességét azonban már régen hangoztattam. Meggyőződésemm volt, hogy a CSEK rendkívül erős centralizáltsága

csak addig hasznos, amíg olyan személy áll az élén, mint Kulin György. Mihelyt a műkedvelő mozgalom felülről rátukmált — meglehet, hogy jószándékú, de az amatőrcsillagászat lényegét átérezni nem tudó — vezetők kezébe kerül, a CSEK "monolitja" elsorvad. Érdekes módon ezt a nézetemet nem is Gyurka bácsi ellenezte, hanem elsősorban az akkor kötelező monolitikus szervezést jól ismerő Róka Gedeon. Amitől tartottam, az a 70-es évek végén valóban bekövetkezett, szerencsére azonban akkor már kisebb-nagyobb szerveződések kibontakoztak. Ebben, úgy vélem, része volt a Meteoroknak is.

A Meteorot elsősorban azoknak szántam, akik tudományosan is hasznosítható megfigyeléseket kívántak végezni. Ezt a célkitűzést eléggé következetesen szem előtt tartottam, és a Meteor első három évfolyamában tudatosan elkerültem az "elméletieskedő" írásokat. Az 1971-73 között megjelent 18 számban összesen 132 észlelési útmutatás, megfigyeléssel vagy műszerekkel kapcsolatos cikk és 123 megfigyelési leírás, adatközlés látott napvilágot. Örömmel látom, hogy az utóbbi években a Meteor visszatért ehhez az irányzathoz. Természetesen csak az irányzathoz, hiszen ugyanúgy csinálni nem szabad (és szerencsére nem is lehet). A hazai műkedvelőknek már nemcsak a lehetőségeik jobbakk, bőségesebbek, hanem igényeik, céljaik is továbbléptek a két évtizeddel ezelőttihez képest. Ezek a lehetőségek és igények nyilván a jövőben is folyamatosan változtatják a Meteor arculatát. Számomra nagyon örvendetes, hogy a Meteor jelenlegi formájában elég rugalmasan alkalmazkodik az új és változó igényekhez. Kívánom, hogy az indulás lelkesedésével és a mai adottságok továbbfejlesztésével kezdje meg a Meteor megjelenésének harmadik évtizedét. Ehhez kíván sok sikert a szerkesztőknek:

BARTHA LAJOS